

EEN MERKWAARDIGE REEKS BELGISCHE SPOORWEGMEDAILLES

Firmin De Smet

Toen men in het jaar 1835 in België de eerste spoorweg op het vaste land oprichtte, zal men nooit gedacht hebben dat het Belgisch spoorwegnet eens het dichtste van gans de wereld zou worden. Ondertussen is dit net al behoorlijk afgeslankt. In het jaar 1870 bestonden de Belgische spoorwegen uit 39 verschillende maatschappijen, hetgeen onvermijdelijk zorgde voor veel moeilijkheden en onderlinge concurrentie. De Belgische Staatsspoorwegen zagen dan ook in dat daar verandering moest in komen, om te trachten al deze verschillende concessiehouders onder eigen beheer te brengen. Van de 4525 km spoor bleven er rond het jaar 1900 nog slechts een 500 km in particulieren handen, de rest was van de Staatsspoorwegen. De daarop volgende jaren waren voor de spoorweg een bloeiende periode, doch door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog kwam hieraan bruusk een einde.

Dat het een bloeiende en uitzonderlijke periode geweest was, kan blijken uit een reeks medailles die uniek zijn voor de spoorweggeschiedenis van ons land gedurende de periode 1900-1913. “Des Associations Philanthropique”, zoals men in het Frans zo mooi komt te zeggen zagen het licht. Menslievende afdelingen, de fierheid van hun beroep, hun fanfare of harmonie, de oprichting van de eerste ziekenkassen en vooral hun verbondenheid met elkaar, dat alles kan men afleiden uit deze reeks medailles. Geen echte kunstmedailles, maar enig in hun soort. Zij behelzen gedeeltelijk de periode van twee regerende vorsten, namelijk koning Leopold II en koning Albert I. Beide koningen zijn afgebeeld door verschillende kunstenaars, elk volgens zijn eigen kunstgevoel. Met de beschrijving van 31 medailles, wellicht zijn er nog meer, trachten we een tijdsbeeld voor deze periode weer te geven.

Vooraf enkele bemerkings bij deze medailles. Op veel van deze medailles komen steeds twee lauwertakken voor, meestal een laurier- en een eikentak. Dat is symbolisch, want een lauriertak blijft altijd groen, dus jong en eeuwig. De eikentak daarentegen is het symbool van sterkte of duurzaamheid.

Bijna al deze medailles hebben ofwel een bolvormig draaigoog met ring ofwel een versierde koninklijke kroon met oogje en ring. De bedoeling hiervan was ze te kunnen ophangen aan hun vlag bij optochten en festivals.

Van al deze medailles blijken er geen meer geslagen te zijn na de Eerste Wereldoorlog.

Op 7 augustus 1926 werden de Belgische Staatsspoorwegen omgevormd tot de

Nationale Maatschappij van Belgische Spoorwegen. Voor 11 miljard kreeg deze maatschappij het recht om voor een periode van 75 jaar de staatsspoorwegen te beheren en te exploiteren, een niet te gemakkelijke taak, gezien de crisisperiode van de jaren dertig en het uitbreken van de oorlog. Deze Tweede Wereldoorlog was voor de N.M.B.S. een ware catastrofe; door bombardementen, sabotage en het wegslepen door de Duitsers van hun rijdend materieel bleef er weinig dienstverlening over. Na de bevrijding kregen de geallieerden troepen ook nog voorrang voor hun transporten. Door de levering van een nieuwe reeks locomotieven type 29 uit Canada in 1946 kwam er echter spoedig verbetering. Na deze oorlog verdwenen ook de laatste particuliere spoorwegen namelijk: de eerste elektrische lijn van België Brussel-Tervuren (afb. I), de lijnen Mechelen-Terneuzen (afb. II, aandeel 1911), Gent-Terneuzen, alsmede de Spoorweg van Chimay.

*Afbeelding I. "Elektrische trein Brussel-Tervuren"
Postkaart uitgaven Du Cabri – Quartier Verpierre*

Doch onder impuls van de N.M.B.S. zou de spoorweg na deze triestige periode een nieuwe gedaanteverandering ondergaan. De opening van de Noord-Zuidverbinding, de vervanging van de stoomtractie door de elektrische- en de dieseltractie getuigen hiervan. In het laatste decennium van de 20ste eeuw kwam er de uitbouw van de hogesnelheidslijnen waar toch veel kritiek op kwam, de geleidelijke vervanging van het oud materieel door modern, met daarbij de modernisering van vele stations blijven niet uit. Heeft de N.M.B.S. weinig steun gekregen van de regeringen en steeds moeten vervoeren aan de door de Staat opgelegde tarieven, hieraan blijkt nu ook een kentering te komen. Het dichtslippen van onze autowegen, met daarbij de enorme toename van het containervervoer zullen hierbij wel een belangrijke rol spelen.

Afbeelding II. Aandeel "Mechelen-Terneuzen" 1911

Ingevolge de nieuwe Europese richtlijnen is het opmerkelijk hoe vele treinen reeds getrokken worden door locomotieven van privé-maatschappijen ook uit onze buurlanden, een kentering in het vervoer, er bestaan geen grenzen meer. Ook heeft de N.M.B.S. op 1 januari 2005 de grootste omwenteling gekend sedert haar oprichting in 1926. De nieuwe structuur bestaat nu uit de N.M.B.S.-holding, met twee dochtermaatschappijen namelijk: Infrabel en de N.M.B.S. Dit jaar viert zij haar tachtigste verjaardag en we mogen stellen dat op deze dag de toekomst van het transport per spoor meer dan ooit in de lift zit.

Lijst MEDAILLEURS en verwijzing naar medailenummers:

- BLUM(enthal) Sigismond (Groebzig (D) 1860 - Gent 1919), nr. 2.
- COCRIAMONT - nr. 25.
- DE GREEF P. (Atelier Brussel), nr. 31.
- DE KEYSER Jean-Batiste (Kuregem 1857 - Antwerpen 1939), nr. 7 vz.
- DE WEVER Auguste (Brussel 1856-1910), nrs. 18 vz. & 19 vz.
- FISCH Joseph (Brussel 1870-1916), nr. 8.
- FISCH Paul (Brussel 1865-1919), nr. 30.
- FONSON & Cie (F & C): atelier gesticht door Jean-Barthelemy in 1848 (Brussel), opgeslorpt door Fisch in 1974, nrs. 10-14-26-28.

JOORIS Jules (Gent 1863-1924), nr. 4 kz.

LEMAIRE Victor (Gent 1826 - Gentbrugge 1905), nr. 4 vz.

LE MEDAILLER BELGE: atelier gesticht door Emile Michel in 1909 (Brussel), nrs. 18 kz. & 19 kz.

MICHAUX Alphonse (Brussel 1860-1928), nr. 1.

MICHEL Emile (Le Medaillier Belge), nr. 29 vz.

MICHEL Emile met inscripties op kz. gegraveerd door E. Fehrenbach, nrs. 6 & 9.

RENERT - nrs. 7 kz. & 29 kz.

ROMBAUX A., nr. 5.

WILMOTTE J. (Luikse zilversmid), nrs. 16 & 20.

WISSAERT François (Brussel 1855 - Overijse 1929), nrs. 23-24-27 kz.

WISSAERT Paul (Brussel 1885 - Schaarbeek 1972), nrs. 22 & 27 vz.

Onbekende graveurs: nrs. 3-11-12-13-15-17-21.

Volgt nu de beschrijving van de medailles gerangschikt volgens datum of jaartal.

1. BERGEN

Vz. Omschrift: LEOPOLD II // ROI DES BELGES

Hoofd van de koning met puntbaard naar rechts.

Onder de halsafsneede: A. MICHAUX

Kz. Twee lauwertakken met bovenaan schitterende ster, dit alles gevat tussen twee versierde cirkels.

In het middenveld, tekst in negen lijnen: MAISON DES OUVRIERS / ★ / MONS / — / FRATERNELLE / ET AMIS RÉUNIS / DU CHEMIN / DE FER / 21 JANVIER 1900

Verguld brons, diameter 51 mm, met boloog en ring.

2. MELLE

- Vz. Omschrift: ☼ LEOPOLDUS II KONING DER BELGEN ☼ ☼
Buste van de koning naar rechts.
- Kz. Tussen twee lauwertakken, cirkel met tekst in zeven lijnen: DE VEREENIGDE STAATSBEDIENDEN / MELLE / VOGELHOEK / INHULDIGING / VAN HET / VAANDEL / 20STE MEI 1906
Onderaan BLUM
- Verguld brons, diameter 50,5 mm met boloog en ring.

De Staatsspoorwegen beheerden vroeger niet alleen de spoorwegen maar ook de Post, Telegraaf en het Zeewezen. Vandaar de naam “De Vereenigde Staatsbedienden”. Tot in de jaren 1955/1960 trof men in de meeste stations nog een post- en telegraafkantoor aan, en die verdwenen van dan af ook geleidelijk. Tot op heden krijgen de bedienden van de Post, de RTT en het Zeewezen nog steeds een aantal vrijbiljetten voor het vervoer per spoor; dat is daar nog een gevolg van.

Op twee jetons uitgegeven in die periode te Oostende zijn al de symbolen te zien van de diensten die onder het beheer van de Staatsspoorwegen vielen: vliegend wiel (spoor), hoorn (post), bliksemschichten (telegraaf) en twee ankers (zeewezen).

3. BRUSSEL

- Vz. Omschrift: SOCIÉTÉ MUTUELLE DES CHEFS-GARDES ET GARDES
FONDÉE À BRUXELLES EN 1889 * ❖ *
- In middencirkel bovenaan: LA CONFRATERNITÉ. Vrouwelijke figuur
staande op vliegend wiel met bliksemschichten, met in de rechterhand palmtak
en linkerhand lauwerkrans.
- Kz. In middencirkel tussen twee lauwertakken, tekst rondom: MEDAILLE
COMMEMORATIVE DE L'INAUGURATION DU DRAPEAU ❖
- Tekst in het midden in drie lijnen: BRUXELLES / LE 24 MAI / 1906
- Verguld brons, diameter 51 mm met kroon en ring.

4. GENT

- Vz. Tussen twee parelringen cartouche waarop het Gents wapenschild met koninklijke kroon, geflankeerd door twee lauwertakken, met onderaan LE-MAIRE
- Kz. Tussen twee lauwertakken, cirkel waarin tekst in negen lijnen MUTUALITEIT / DER / IJZERWEGBEDIENDEN / VAN / GENT / ONDER KENSPREUK / VOOR ONS HUISGEZIN / VAANDEL INHULDIGING / 17 JUNI 1906
Onderaan J. JOORIS

Verguld brons, diameter 46 mm met boloog en ring.

Verschenen in de *Gazette van Gent* van 18 juni 1906 (verduidelijkingen tussen haakjes):

“De Mutuaititeit der spoorwegbedienden van Gent, onder kenspreuk “Voor ons huisgezin”, gevestigd Dendermondsesteenweg, huldigde gisteren haar nieuwe vlag in. Op verzoek van het bestuur had de heer burgemeester (Braun) erin toegestemd die vlag ten stadhuisse te overhandigen.

Een stoet van een 40-tal maatschappijen, voorafgegaan door de muziek van de stedelijke politie, vergaderde rond 11 ure op het statieplein (Zuidstatie, Sint-Pieters was er nog niet). Onder het spelen van marsen werd de stad doortrokken en rond 11 ¼ ure kwam men aan het stadhuis waar de plechtige overhandiging van het vaandel plaats had.

Het gemeentebestuur was vertegenwoordigd door de heer burgemeester, in officiële kledij, en K. Lybaert, gemeenteraadslid. De heer Dessy, statieoverste van het oefningsplein, ere-voorzitter der maatschappij, stelde het bestuur aan de heer burgemeester voor. De burgemeester bedankte ervoor dat men hem verzocht had het vaandel aan de ijzerwegbedienden te overhandigen, omdat het hem de tijd herinnerde dat hij ingenieur was bij het spoorwegbestuur. Hij wenste er de maatschappij geluk over dat ze voor het vaandel de Nationale kleuren gekozen hadden en eraan

gehouden had hun vlag op het Gentse stadhuis te doen overhandigen, omdat dit hun trouw bewees aan het vaderland en zijn instellingen (Geestdriftige toewijdingen).

De heer De Mey, voorzitter dankte namens de feestvierende maatschappij. De heer Massau, voorzitter van de Bond der Belgische Mutualiteiten bracht de burgemeester dank voor het gulhartig onthaal waarna de burgemeester de vlag overhandigde en al de leden uitnodigde om een beker schuimwijn te ledigen op de bloei der maatschappij.

Daarna trok de stoet naar het lokaal waar een gelegenheids-cantate werd uitgevoerd, op woorden van de heer Emiel Tetaert.

's Middags had in het "Groot Hotel" een conferentie plaats waar verscheidene sprekers voordrachten hielden over den Onderlingen Bijstand."

Draagspeld van de Société Anonyme du Nord Belge met een stoomlocomotief in vooraanzicht (schaal 2/1)

5. BELGIE

- Vz. Voor opkomende zon, tekenares aan het werk. Rechts wapenschild waarin attributen van de tekenares. Links wapenschild met spoel en bliksemschichten. Onderaan in een ovaal vliëgend wiel met bliksemschichten.
- Kz. Bovenaan tekst in zes lijnen: UNION DES DESSINATEURS / DU / MINISTÈRE / DES / CHEMINS DE FER / POSTES & TÉLÉGRAPHES versierd links en rechts door een rank. Onderaan in een ovaal tussen twee takken BELGIQUE daaronder 1908.
Schuin oplopend, A. ROMBAUX
Zilver, afm. 27 x 36 mm – paddestoelvormig met oog en ring.

Het vliëgend wiel komt ook voor op verschillende draagspelden.

Draagspeld voor spoorwegman van de staat.
LES HOMMES DE MÉTIER DU CHEMIN DE FER / DE L'ÉTAT / ★ BELGE ★.
Vliëgend wiel met koninklijke kroon. Get. H. GÉRARD.
De fierheid van hun beroep.
Zilver, diameter 25,5 mm met aangelaste speld op de kz.

Draagspeld met afbeelding van 5 centiemen en een gevleugeld wiel. Het betreft hier “ ’t Half Kluitjes Werk” of “L'Œuvre du Sou” uit de Eerste Wereldoorlog van verenigingen die zich inspanden voor behoeftigen gedurende deze oorlogsperiode.
Kopernikkel, diameter 19 mm.

6. TIENEN

Vz. Links zicht op een gedeelte van de Grote Markt te Tienen, met de Onze-Lieve-Vrouw-ten-Poelkerk en rechts de Sint-Geranuskerk op de achtergrond. Bovenaan twee lauwertakken.

Kz. In een ogief VILLE / DE / TIRLEMONT en tussen twee lauwertakken cirkel met tekst in negen lijnen: SOUVENIR / DE / L'INAUGURATION / DU DRAPEAU / DU RAILWAY MUSICAL / TIRLEMontois / 10 MAI 1908 / ♦ / get. E. FEHRENBACH

Onderaan het Tiens wapenschild, geflankeerd door twee schapen met banier.

Verzilverd brons, afm. 48 x 70 mm met oog.

Verzameling Penningkabinet Brussel.

Lit. Auguste Moyaux nr. 149; Tiense penningen nr. J7.

In 1906 werd onder impuls van de Tiense spoorwegmannen de muziekmaatschappij "Railway Musical" gesticht. Later had de maatschappij echter nog weinig te maken met de spoorwegen. Vanaf 1955 werd het personeel in het station van Tienen stelselmatig ingekrompen door het verdwijnen van de werkplaatsen, locomotieven en het bijna volledig treinpersoneel. Van dan af zal "Railway Musical" meer en meer zijn voortbestaan gaan zoeken bij mensen vreemd aan de spoorwegen.

Dit was een trend die zich op vele plaatsen afspeelde. Vele spoorwegfanfares verdwenen door de afschaffing van de stoomtractie en het verdwijnen van de onderhoudsateliers voor stoomlocomotieven met hun veel personeel.

Ook te Mechelen was er een muziekmaatschappij.

Kenteken van fanfare of harmonie uit Mechelen, vermoedelijk van de Centrale Werkplaats.
SOCIÉTÉ UNION FRATERNELLE - MALINES -

7. BRUSSEL-ZUID

- Vz. Rechtopstaande vrouw met in haar rechterhand een palmtak en in de linkerhand een lauwerkrans. Onder de afsnede J. DEKEYSER
- Kz. Lauwertak van laurier met lint, met rechts bovenaan cirkel, waarin tekst in dertien lijnen: INAUGURATION / • ❁ • / DES DRAPEAUX / DE L'ASSOCIATION / PHILANTHROPIQUE / DES MACHINISTES / ET CHAUFFEURS / ET DE L'HARMONIE / DES CHEMINS DE FER / DE BRUXELLES-MIDI / 12 JUILLET 1908 / RECONNAISSANCE / get. RENERT

Verzilverd brons, afm. 39 x 70 mm met oog en ring.

Lit. Fisch fondscatalogus nrs. 1006/1007.

8. LUIK

Vz. Omschrift: LEOPOLD II // ROI DES BELGES

Buste van de koning naar links.

Aan de schouder: JOS^H FISCH

Kz. Twee lauwertakken met lint en bovenaan gescheiden door ster.

In het middenveld cirkel waarin tekst in elf lijnen: ASSOCIATION PHILANTHROPIQUE / DES / MACHINISTES / ET CHAUFFEURS / BELGES / — / 1ER CONGRÈS / INTERNATIONALE / 6-7-8 SEPTEMBRE / LIÈGE / — / 1908 –

Verguld brons, diameter 51,5 mm met kroon en ring.

9. TIENEN

- Vz. Links zicht op een gedeelte van de Grote Markt te Tienen, met de Onze-Lieve-Vrouw-ten-Poelkerk en rechts de Sint-Germanuskerk op de achtergrond. Bovenaan twee lauwertakken.
- Kz. In een ogief VILLE / DE / TIRLEMONT en tussen twee lauwertakken cirkel met tekst in negen lijnen: MACHINISTES / ET CHAUFFEURS / SECTION / TIRLEMONTAISE / INAUGURATION / DU DRAPEAU / 25 AVRIL 1909 / • • / get. E. FEHRENBACH
- Onderaan het Tiens wapenschild, geflankeerd door twee schapen met banier.
- Verzilverd brons, afm. 48 mm x 70 mm met oog en ring.

Lit. Auguste Moyaux nr. 150.

10. DENDERMONDE

Vz. Omschrift: LEOPOLD II KONING DER BELGEN
Buste van de koning driekwart naar links.

Kz. Tussen twee lauwertakken, parelcirkel met tekst in negen lijnen: GEDEN-
KENIS / DER / INHULDIGING / DES VAANDELS DER / VEREENIG^G /
VAN MACHIN^N / EN / STOKERS / DENDERMONDE 9-5-1909
Onderaan rand F & C

Verguld brons, diameter 50 mm met kroon en ring.

Lit. A. Stroobants blz. 130 nr. 483.

11. DENDERMONDE

- Vz. Vrouw met palmtakken in haar rechterarm, terwijl zij met haar andere arm met een lauriertak zwaait over de vruchtbare velden. In de achtergrond enkele woningen. Onder de afsnede twee samengevoegde lauwertakken.
- Kz. Tussen twee lauwertakken, parelcirkel met ingegraveerde tekst in negen lijnen:
 DE VEREENIG^G VAN MACHINISTEN EN STOKERS / — • — /
 DENDERMONDE / ALS BLIJK VAN DANK / AAN DE / WE. H^N RAMLOT
 EN V. CALLEBAUT / MILDE SCHENKERS VAN HUN / VAANDEL / ★ 9
 MEI 1909 ★

Verguld brons, diameter 54 mm.

Verzameling Stedelijk Museum Dendermonde.

Lit. A. Stroobants blz. 137-138 nr. 482.

12. ANTWERPEN-ZUID

Vz. Omschrift: LEOPOLD II // KONING DER BELGEN

Buste van de koning naar links.

Kz. Tussen twee eikentakken met lint, parelcirkel waarin tekst in negen lijnen:
 MENSCHLIEVENDE MAATSCHAPPIJ / VAN / MACHINISTEN / EN
 STOKERS / AFDEELING / ANTWERPEN (Z) / SECTION / • ANVERS (S) •
 / 16.5.1909

Verguld brons, diameter 55 mm met kroon en ring.

13. BAULERS

Vz. Omschrift: LEOPOLD II // ROI DES BELGES
Hoofd van de koning naar links.

Kz. Tussen twee lauwertakken, cirkel met tekst in zeven lijnen: INAUGURATION
DU DRAPEAU / DES / MACHINISTES / & CHAUFFEURS / DE LA
SECTION DE / BAULERS / 23 MAI 1909

Verguld brons, diameter 51 mm met kroon en ring.

14. AALST

Vz. Omschrift: LEOPOLD II KONING DER BELGEN

Buste van de koning driekwart naar links.

Kz. Tussen twee lauriertakken met lint, parelcirkel met tekst in negen lijnen:
 GEDENKENIS / DER / INHULDIGING / DES VAANDELS DER / VER-
 EENIGING / VAN MACHIN^N / EN / STOKERS / AALST -11-7-1909
 Onderaan F & C

Verguld brons, diameter 50,5 mm met kroon en ring.

Dergelijke medaille bestaat ook voor Oostende, doch de datum is mij niet bekend.

15. MONCEAU-ROUX

Vz. Stoomlocomotief type 15^S rijdend naar links.
Onder de afsnede tekst in vijf lijnen: ASSOC^{ON} PHILANT^{QUE} / DES / MACHINISTES & CHAUFFEURS / DES CHEMINS DE FER / DE L'ÉTAT BELGE

Kz. Tussen twee lauwertakken, cirkel met tekst in zes lijnen: SOUVENIR DE L'INAUGURATION DU DRAPEAU / SECTION / DE / MONCEAU-ROUX / 8 AOÛT / ★ 1909 ★

Verzilverd brons, diameter 36 mm, met boloog en ring en blauw lint met twee rode strepen.

Dergelijke medaille bestaat ook in brons zonder ring en tekst op de keerzijde.

16. ANS

- Vz. In een parelcirkel, het wapenschild van België, geflankeerd door twee leeuwen en banderol met tekst: UNION FAIT LA FORCE
- Kz. Twee verstrengelde lauwertakken links, voor een banderol met cartouche waarachter zonnestralen. In het midden daarvan tekst in negen lijnen: SOCIETE PHILANTHROPIQUE / UNION / DES / SERRE•FREINS / ANS / INAUGURATION / DU DRAPEAU / 12 SEPT. 1909 / get. J. WILMOTTE
- Verguld brons, diameter 45,5 mm met bolloog en ring.

Lit. Fisch fondscatalogus nrs. 1606/1607.

17. CHARLEROI – MARCINELLE

- Vz. Bovenaan tekst ASSOC^{ON} PHILANT^{QUE} / ★ DES ★
 In middenveld locomotief type 15^S rijdend naar links.
 Onder de afsnede tekst in vier lijnen: MACHINISTES & CHAUFFEURS /
 DES CHEMINS DE FER / DE L'ÉTAT BELGE / ★
- Kz. Tussen twee lauwertakken tekst in tien lijnen: SOUVENIR / DE / L'INAU-
 GURATION / ★ DU DRAPEAU ★ / SECTION DE / CHARLEROI — / —
 MARCINELLE / 10 OCTOBRE / 1909 / ★

Verguld brons, diameter 36,5 mm, met versiering en ring waarin blauw lint met twee rode strepen.

Lit. Auguste Moyaux nr. 150A.

18. TAMINES

Vz. Omschrift: ALBERT I// ROI DES BELGES

Hoofd van de koning naar rechts.

Op de halsafsnode: DE WEVER

Kz. Tussen twee lauwertakken, cirkel met tekst in acht lijnen: INAUGURATION
DU DRAPEAU / DE LA SECTION / PHILANTHROPIQUE / DES MA-
CHINISTES ET / CHAUFFEURS DE L'ETAT / À TAMINES / 27 MARS
1910 / LE MEDAILLER BELGE

Brons, diameter 51 mm met kroon en ring.

19. GENT

Vz. Omschrift: ALBRECHT I // KONING DER BELGEN

Hoofd van de koning naar rechts.

Op de halsafsnode: DE WEVER

Kz. Tussen twee lauwertakken, cirkel met tekst in tien lijnen: VAANDEL / INHULDIGING / DER / MENSCHLIEVENDE / AFDEELING / MACHINISTEN EN / STOKERS VAN DEN / STAAT - GENT / 24 AVRIL 1910 / LE / MEDAILLER BELGE

Verguld brons en brons, diameter 51 mm met kroon en ring.

20. VISE

Vz. Omschrift: S.M. ALBERT ROI // DES BELGES

Buste van de koning naar links.

Kz. Twee verstrengelde lauwertakken links, voor een banderol met cartouche waarachter zonnestrallen. In het midden van de cartouche tekst in negen lijnen:
 INAUGURATION / DU / DRAPEAU / DES MACHINISTES / ET
 CHAUFFEURS / DE LA SECTION / DE VISE / 29 MAI 1910 / get. J.
 WILMOTTE

Verguld brons en brons, diameter 45,5 mm met kroon en ring.

21. BRUSSEL

- Vz. Belgisch wapenschild met koninklijke kroon, geflankeerd door twee leeuwen. Onderaan tekst op de banderol: L'UNION FAIT LA FORCE
- Kz. Tussen twee lauwertakken, cirkel met tekst in acht lijnen: INAUGURATION DU DRAPEAU / DE LA / FÉD. DES OUV. / DE L'EXPLOIT. / DES CHEM. DE FER / DE L'ÉTAT BELGE / BRUX. / 4 SEPT. 1910
- Verguld brons, diameter 46 mm met boloog en ring.

22. MANAGE

- Vz. Omschrift: ALBERT ROI // DES BELGES
 Hoofd van de koning naar links.
 Op de halsafsnode onduidelijke stempel (P.W.)
- Kz. Tussen twee lauwertakken, cirkel met tekst rondom: INAUGURATION DU
 DRAPEAU ASSOCIATION PHILANTHROPIQUE ✪
 In het midden tekst in zeven lijnen: DES / MACHINISTES / ET CHAUF-
 FEURS / DE L'ÉTAT•BELGE / MANAGE / 18 SEPTEMBRE / 1910
- Brons, diameter 42 mm met kroon en ring.

23. HAINE St.-PIERRE

Vz. Omschrift: ALBERT ROI // DES BELGES

Hoofd van de koning naar links.

Op de halsafsnode: FW

Kz. Tussen twee lauwertakken twee cirkels, met in de middelste tekst in zeven lijnen: ASS^{ON} PROF^{LE} / L'UNION / DES HOMMES DE MÉTIER / DE / L'ÉTAT BELGE / SECTION DE / HAINE S^TPIERRE / INAUGU^{ON} DU / DRAPEAU 4 JUIN 1911

Brons, diameter 42 mm met kroon en ring.

24. MONTIGNIES

Vz. Omschrift: ALBERT ROI // DES BELGES

Hoofd van de koning naar links.

Op de halsafsnode: FW

Kz. Tussen twee lauwertakken twee cirkels, met in de middelste tekst rondom:
ASSOCIATION PHILANTHROPIQUE DES MACHINISTES ET CHAUFFEURS ✪

In het midden tekst in zeven lijnen: DE / L'ETAT-BELGE / SECTION DE
MONTIGNIES / INAUGURATION / DU DRAPEAU / 9 JUILLET / 1911

Brons, diameter 42 mm met kroon en ring.

25. CHARLEROI

Vz. Omschrift: S.M. ALBERT // ROI DES BELGES

Buste van de koning naar links.

Kz. Tussen twee lauwertakken, cirkel met tekst in elf lijnen: INAUG^{TION} DU
 DRAPEAU / ✱ / DE LA FED^{TION} / DES OUVRIERS / DE L'EXPLOI-
 TATION / DES / CHEMINS DE FER / DE L'ETAT BELGE / CHARLEROY /
 27-8-11 / get. COCRIAMONT

Verguld brons, diameter 50,5 mm met boloog en ring.

Lit. Fisch fondscatalogus nr. 1098.

26. JABBEKE

Vz. Omschrift: ALBERT KONING // DER BELGEN
Buste van de koning naar links.

Kz. Tussen twee lauwertakken parelcirkel met tekst in acht lijnen: • GEDENK-
TEEKEN • / ZIJNER / EERE PRIJS / DER / STATIE OVERSTE / VAN /
JABBEKE / GEGEVEN DEN 8TEN OCTOBER 1911

Onderaan F & C

Verguld koper, diameter 51 mm met boloog en ring.

27. VIRTON St.-MARD

- Vz. Omschrift: ALBERT ROI // DES BELGES
 Hoofd van de koning naar links.
 Onder de halsafsneede get. PW
- Kz. Tussen twee lauwertakken, cirkel met tekst rondom: UNION PROF^{LE} DES
 MACH^{TES} ET CHAUFF^{RS} DE L'ÉT.-BELGE ★
 In het midden tekst in zes lijnen: ★ IN^{ON} DU DRAPEAU ★ / 15 AOÛT /
 1912 / SECTION / DE / VIRTON S^T MARD
 Links aan rand get. FW
- Verguld brons, diameter 50,5 mm met kroon en ring.

28. WELKENRAEDT

- Vz. Dubbel verhoogde cirkel, met rechtstaande vrouwelijke figuur links op balkon. Met haar linkerhand zwaait zij met een lauriertak over verschillende vlaggen terwijl zij in haar andere arm palmtakken vasthoudt.
- Kz. Tussen twee lauwertakken, parelcirkel met tekst in acht lijnen: • UNION PROFESSIONNELLE • / DES / MACHINISTES / ET / CHAUFFEURS / — / WELKENRAEDT / LE 7 SEPTEMBRE • 1913
Onderaan: FONSON & Co
- Verguld brons, diameter 51 mm met kroon en ring.

29. LUTTRE

- Vz. Omschrift: ALBERT ROI // DES BELGES
 Buste van de koning naar links.
 Onder de schouder get. EM
- Kz. Tussen twee lauwertakken, cirkel met tekst in zeven lijnen: UNION / PRO-
 FESSION.^{LLE} / DES MACHINISTES / ET CHAUFFEURS / LUTTRE 1913 /
 INAUGURATION / DU DRAPEAU
 Aan de rand get. RENERT
- Brons, diameter 45 mm met kroon en ring.

30. MONTIGNIES en CHATELINEAU

Vz. Omschrift: S.M. ALBERT ROI // DES BELGES

Buste van de koning naar links.

Kz. Tussen twee lauwertakken, cirkel met tekst in negen lijnen: CERCLE PHILANTHROPIQUE / L'UNION / DES / SERRE-FREINS / SECTION DE / MONTIGNIES ET / CHATELINEAU / ✪ / get. PAUL FISCH

Verguld brons, diameter 40,5 mm met bolog.

Bij de beschrijving van de medailles 16 & 30 behoort toch een woordje uitleg, want serre-freins was een functie ontstaan in de beginperiode van de spoorweg.

“Des serre-freins” in het Nederlands “de remmers” moesten instaan voor het tot stilstaan brengen van de treinen. Volgens de fluitsignalen van de machinisten moesten zij gelijktijdig het wiel van de schroefremmen aandraaien of lossen voor het stoppen of vertrekken van de trein. Ze moesten plaatsnemen in een speciaal gebouwd hokje aan de wagon, in de winter geen lachertje om daarin te moeten verblijven.

Op een oud aandeel van de “Ateliers du Rœulx” uit 1910 (afb. III) is dergelijke wagon onderaan rechts afgebeeld. In het midden treft men de afbeelding aan van een tender, voertuig dat achter de locomotief hing voor het opslaan van kolen en waterreserve.

In een reglement voor de remmers uit het jaar 1899 kan men volgende verplichtingen lezen.

Artikel 40- Aan de remmers is het verboden:

1° Hoofddeksels op te hebben die hun zouden beletten de waarschuwingen der machinisten goed te hooren.

2° Stroo in hunne remkasten te leggen.

3° Vuurstekjes op zak te hebben, die niet in een kokertje steken.

Er wordt hun aanbevolen de wielen der schroefremmen bij de kruk te vatten om ze te draaien, en niet bij de velgen.

Afbeelding III. Aandeel "Ateliers du Rœulx" 1910

31. JEMELLE

Vz. Omschrift: L.L. M.M. ALBERT ET ELISABETH // ROI ET REINE DES BELGES

De hoofden van koning en koningin naar links.

Kz. Tussen twee lauwertakken, cirkel met tekst in elf lijnen: FEDERATION NATIONALE / DES / MACHINISTES / ET CHAUFFEURS / DES CHEMINS DE FER / DE L'ETAT BELGE / ••••• / SECTION DE / JEMELLE / ••• / get. P. DE GREEF

Verguld brons, diameter 50,5 mm met boloog en ring.

BIBLIOGRAFIE

Ir. J. Vandenberghen, *De geboorte en de ontwikkeling van de Belgische Staatspoorwegen en van de privatmaatschappijen*. Brussel 1985.

Auguste Moyaux, *Les chemins de fer autrefois et aujourd'hui et leurs médailles commémoratives. Notice historique suivie d'un catalogue descriptif des médailles de tous les pays*. Bruxelles 1905 et suppléments 1910 & 1925.

Museum Het Toreke & Numismatica Tienen, *Tiense penningen, medailles en zegelmatrijzen*, Tienen 1984.

A. Stroobants, *150 jaar spoorwegen te Dendermonde 1837-1987*, Dendermonde 1987.

Etablissements Fisch & Cie, *Fondscatalogus*.